

20/8

Nytt porträtt av Franklin Roosevelt



Roosevelt och Farley. Bilden tagen 1937.

JAMES A. FARLEY, född år 1888 i en liten stad i staten New York, blev efter starkt begränsade studier vid tjugårig ålder affärsman och politiker. Han var från början den typiske lokalpolitikern, verksam inom det demokratiska partiets valmaskin i sin omstridda hemstat och belönad med befattningar som stundom snarast var sinekurer. År 1932 kom hans stora tillfälle. På det demokratiska partikonventet i Chicago bidrog han på ett kan-ske avgörande sätt till nomineringen av New York-guvernören Franklin Roosevelt som presidentkandidat. Under de följande åtta åren var namnen Roosevelt och Farley ouplösligt förbundna. Roosevelt, med sin hjärntrust av idégivare och planerare, blev en stor reformator och efter hand en ledare av världsförbundet; Farley, på en gång ordförande i det demokratiska partiets nationalkommitté och postminister, blev

ledaren av den "lilla" politiken, överste valmakare och främste rådgivare i fråga om ämbets-tillsättningar och inre partifrågor. Såsom sådan anses han ha varit en av den amerikanska historiens mest effektiva; han gjorde ständiga resor runt unionen (omkring 12.000 svenska mil om året) för att stimulera och kontrollera de lokala organisationerna; han kallade tusentals personer vid förnamn och kom i hög namnet på tiotusenden; hans förmåga att i detalj förutse utgången av ett val blev legendarisk. Många har ifrågasatt huruvida inte de lysande demokratiska segrarna 1932-1938 lika mycket berodde på Farleys tekniska skicklighet som på Roosevelts tal och charm.

Under Roosevelts andra presidentperiod uppstod småningom motsättningar. Möjligheten att Roosevelt i strid med amerikanska traditioner skulle kandidera en tredje gång blev inte

aktuell förrän i samband med det andra världskriget, och ännu på sommaren 1939 försäkrade Roosevelt i förtroende Farley att han inte skulle ställa upp år 1940. Bland dem som kom i fråga som Roosevelts efterträdare var Farley (jämte utrikesminister Hull och vicepresident Garner), och denne fick gång efter annan vackra siffror vid opinionsundersökningarna. Då Roosevelt slutligen beslöt att kandidera blev rivaliteten akut. Farley motsatte sig detta avsteg från gammal praxis och lät vid 1940 års partikonvent sitt namn framföras — sedan Roosevelt nominerats föreslog Farley dock att nomineringen skulle betraktas som enhällig. Efter konventet avgick Farley som postminister och valledare. Någon verklig brytning kom inte till stånd, men vänskapen och samarbetet var slut.

Om detta skede av sitt liv har Farley skrivit en högst fängslande bok (*Jim Farley's Story, The Roosevelt Years*, McGraw-Hill, \$ 3.50). Den ger, liksom memoärerna av Bronxbossen Edward Flynn ("You're the boss"), en utmärkt inblick i amerikansk partipolitik av ordinarie slag. Men framför allt ger den en bild av författaren och hans döde ledare och vän. Bakom de amerikanskt slängiga fraserna och den konventionella gemytligheten avtecknar sig en tragedi som inte saknar storhet.

Jim Farley är inte bara en vänlig man, en man som ler, skakar hand och klappar på axeln med precision och naturlig hjärtlighet — det framgår klart av boken. Han är också känslig, samvetsöm och hederlig, fast på ett något begränsat och primitivt sätt; hans katolska religion är inte bara en vane-sak, utan i avgörande ögonblick ett rättesnöre. Man får intrycket att Roosevelt från början underskattade denne man, att han inte såg längre än till det glada grinet och den valtekniska skickligheten. De båda vännernas umgänge bestod till stor del i att skoja och småretas — denna amerikanska specialitet, som kan vara så tröttsam och verka så enfaldig, men som knappast är ett sämre sätt att maskera sig än de utformade artigheterna och det

korrekta kallpratet i andra kulturer. Någon verklig intimitet uppstod inte, vare sig politisk eller personlig. Mrs Roosevelt nämnde en gång att hennes man aldrig kunde "vara sig själv" annat än i sällskap med sina jämlikar; Farley, som fått en enkel uppfostran, såg härifrån förklaringen till att han nästan aldrig blev bjuden hem till presidenten. För utrikespolitiken och för "den nya givnen" stod Farley åtminstone från början främmande, och Roosevelt gjorde intet försök att på allvar diskutera dessa frågor med honom. Då Farley mognade — många har betonat hur han "växte" under sin Washington-tid — och då hans popularitet inom landet steg blev han efter hand irriterad över Roosevelts nedlåtande hållning, allra helst som denna för Roosevelt var självklar.

Denna irritation, underblåst av den alltmer medvetna politiska rivaliteten, tycks hos Farley ha avsatt en känsla mot Roosevelt som många gånger stod hatet nära. I sina dagboksanteckningar dröjde Farley vid Roosevelts svagheter. Roosevelt var långsamt, han uppsköt allt obehagligt så länge som möjligt, han ljög och begick tvetalan för att slippa bråk, han njöt av att i radio höra sina egna föredrag och skrattade alltför mycket åt sina egna kvickheter, han ville till varje pris stanna vid makten, men dolde detta begär bakom tankar och ord om plikt-känsla och folkets vilja. Då Farley, Hull och Garner talade om "chefen" var det i ord av kärlek och omtanke: "Har han nu inte gjort sig omöjlig, förstår han inte vilka galenskaper han gör?" Men bakom orden spårar man hos alla de tre vännerna något av hat, de oroligt vänliga fraser gränsade till förtal. Roosevelt började bli en ensam man.

Starkast framträder detta i skildringen av hur Roosevelt inför en liten krets av partimän sökte förmå Farley att stanna som valledare vid 1940 års val. Presidenten uppbjöd hela sin charm, hela sin förmåga av intim vädjan: "Var och en vet vad du har gjort för partiet. Alla inom partiet känner dig, Jim. Och att känna dig är att älska dig. Partiet väntar att du skall göra din plikt, Jim." Under sitt tal sökte Roosevelt Farleys blick. Men Farley såg envist ned i papperen framför sig. Det var inte av fruktan för att bli övertalad, det var av fruktan för att bryta ut i ursinne. Hela tiden tänkte Farley: Om Roosevelt lyckas kommer han att skryta med att hans oemotståndliga charm än en gång segrat; om han misslyckas blir han ledsen, inte därför att han saknar mig, utan därför att han i nederlaget ser en förödmjukelse.

Men vid bitterhetens sida och i grunden överskuggande denna stod tillgivenheten. Vilket underbart äventyr för en valboss i Stony Point att ha hjälpt till att göra Roosevelt till Amerikas statschef och hela den demokratiska världens ledare. Och var, trots allt, inte Roosevelt en stor man? Han kunde klarare och finare än någon annan tala om varför en enkel man som Jim Farley arbetade för demokrati, tolerans och frihet. Han kunde bli hela Amerikas röst i en tid av kris, krig och skräck. Var han oärlig och opålitlig? Ja visst, men inte då han någon enda gång talade om hur mycket han led av sin sjukdom och hur villig han var att offra några år av sitt liv för att göra en insats. Inte då han talade om sin hängivenhet för Amerika och sin längtan att hjälpa de fattiga och förtryckta i Illinois och Mississippi likaväl som i de sönderslitna kontinenterna på andra sidan havet.

Om denna förening av hat och kärlek har Farley själv inte varit fullt medveten. Men den ger hans bok spänning, den ger honom förmåga att — trots pratet och klichéerna — förmedla en levande bild av Franklin Roosevelt.

Herbert Tingsten